

KONSTRECENSIONER

Insomnia på Bonniers konsthall, Stockholm

Bild 2 av 4

Katarina Löfströms videoverk "Downhill". Foto: Jean Baptiste Béranger

Utställningen "Insomnia" håller 10-årsjubilerande Bonniers konsthall vaken om natten. Här kan sömnneurotiker få tröst och nya perspektiv, skriver Birgitta Rubin.

Birgitta Rubin
Text

Konst

"Insomnia"

Bonniers konsthall, Stockholm. Visas t o m 22/1.

"Insomnia" är en stor satsning för Bonniers konsthall, en grupputställning om sömnlöshet och konstant tillgänglighet som ett sociokulturellt fenomen. Vernissagen sträckte sig från gårdagens solnedgång till soluppgången i dag. Publiken kan boka en övernattnings i Carsten Höllers robotsyrda sängar och även hemsidan är nattaktiv.

Läs även: [Insomnia i Bonniers konsthall: En natt till de sömnlösa ära](#)

Utställningstemat skär rakt in i ett högaktuellt samhällsproblem – sömnstörningar har blivit vardagsmat i allt yngre åldrar och allt fler tillbringar natten i sällskap av ljusstrålade skärmar. Informationsteknologin har förändrat många levnads- och sömnvanor, fränkopplade det naturliga ljusets rytm. I en ständigt uppkopplad kultur är gränserna mellan närvaro och frånvaro, arbete och vila, publikt och privat, dag och natt stadda i upplösning.

Ironiskt nog ligger jag vaken halva natten inför denna recension – men på konsthallen blev sömnneurotikern i mig faktiskt lugnad, lite pömsig inledningsvis.

Ingångsverket ”Downhill” ordinerar alla trötta själar. Katarina Löfströms drömska videoloop med meditativ musik visas i ett nedsläckt rum, med en bekväm soffa. Löfström har filmat en nattlig tur i en berg och dal-bana, där betraktaren slungas ut i den mörka rymden med blinkande ljus och flimrande flashbacks. Det hypnotiska bildflödet ger mig känslan av att åka bobsleigh i hjärnans vindlingar, i drömmarnas domän.

Här sjunker jag in i en annan medvetandenivå och tippar att en och annan slumrar till, för att vakna vederkvickad. I katalogen diskuteras behovet av sådana här vilopausar, ”luckor” i tid och rum. De är utrotningshotade i dag. I förordet påminner konsthallschefen Sara Arrhenius om att konstnärlig kreativitet alltid har kopplats till det undermedvetnas sfärer, till drömmar, hypnos och trans. Tillstånd som inte passar in i ”upplysta och skugglösa rum av evig uppmärksamhet”.

Den nyss bortgångna konceptkonstnären Mladen Stilinovic är känd för sin fotoserie ”Artist at work”, där han bortvänd ligger och sover i sin ateljé. Sviten hänger i ett litet rum ägnat några historiska verk, som även innefattar Stilinovics manifest till lathetens lov. Det vill säga vilan och kontemplerationen som en motståndshandling, i opposition till själsdödande lönearbete. ”Ingen konst utan lathet”, skanderar Stilinovic.

Här visas förstås också ett utdrag från Andy Warhols sövande filmklassiker ”Sleep”, omväxlande med Maya Derens experimentfilm ”The very eye of night”. Det är utställningens vackraste verk. I fotografiska negativ syns ljusgestalter sväva ut över en natthimmel; balettdansare som tyngdlöst virvlar runt i rymden och bildar olika stjärnbilder med sina kroppar.

Leif Elggrens installation ”Under the couch” består av en mörk, grymig fotoserie och en sprakande ljudupptagning. Allt är dokumenterat under Sigmund Freuds

berömda divan, i psykoanalysens högborg. I en fin katalogtext berättar konstnären om hur han som barn kröp in under sin säng – och senare andras – för att dagdrömma, tänka och teckna på undersidan. Så hem och kolla under sängen om du haft Elggren på besök!

Några av verken på konsthallen är mer fantasieggande tankemässigt än rent visuellt. Rafaël Rozendaals arbete med digitala medier och hemsidor materialiseras i en hörna med fem skärmar, där olikfärgade, föränderliga former rasar nedåt i en oändlig ström. Det påminner om dekorativ op-konst. Det svindlar först när man engagerar sig i Rozendaals förflyttningar mellan olika plattformar, som konsthallens hemsida och inkilade sekvenser bland reklamen på Stureplans storbildsskärm.

Carsten Höllers tomma sängar, ”Two roaming beds (grey)”, är heller inte mycket att titta på. De utför en sömngångaraktig koreografi, glider sakta runt i ett stort kallt rum och efterlämnar spår, ”automatisk skrift”, på golvet. Verket är desto mer kittlande, i vissa fall kanske kusligt, för den lilla skara som deltar i skapandet. Som kostar på sig en övernattnings, inklusive ett tandkrämskit som påstås trigga drömmar. Utställningen delar sig i två: med verk som utforskar drömlika tillstånd och det undermedvetna i surrealisternas efterföljd, medan andra gestaltar aktivitet 24–7, dygnet runt, veckan lång.

Kate Coopers datorgenererade, docklika kvinnofigur tillhör den senare kategorin – en alltid tillgänglig, på ytan perfekt kvinna. Perfektionen uppnås med en tortyrliknande tandställning och idog träning. Här finns en inbyggd kritik av konsumtionssamhällets kapitalisering av människan, läs kvinnan, och könade bilder. **Julia Feyers och Tamara Hendersons** installation ”The secretary” är inne på ett liknande spår om kvinnlig effektivitet. Men här tycker jag att utgångspunkten i tidskriften *The Canadian secretary*, årgång 1984, leder väl långt bort från utställningstemat.

Mer givande i sammanhanget är duons skulptur ”The old hag”, uppbyggd av uppspolat skräp på Newfoundland. Där lever myten om ”nattmaran”, det oregerliga kvinnoväsen som sades lägga sig över bröstet på sovande personer och ge panikartad andnöd.

Min rekommendation är att se ”Insomnia” som ett paket, där utställningen i sig bara är halva upplevelsen. Programverksamheten innehåller drömworkshoppar och kulturhistoriska sömnföreläsningar, och katalogen flera ytterst intressanta essäer.

Här får man perspektiv på sömnlöshet – inte vad som är rätt eller fel aktivitets- och sovmönster, utan vad förändrade vanor kan betyda för skapandet och vilka kulturella uttryck det tar sig. Historieprofessorn Roger Ekirch leder exempelvis i bevis att en kontrollerad sömn, om åtta sammanhängande timmar, kom först med industrialiseringen. Innan dess var normalitet en ”första sömn” vid mörkrets inbrott, följt av en vaken period mitt i natten, vikt åt sex, samtal och skapande. Därefter kom en ”andra sömn”.

Vakentid på natten kan i själva verket vara kreativt givande. Kanske till och med helt normalt.

Ämnen i artikeln

Konstrecensioner

Följ

Konst

Följ

Text

Birgitta Rubin

Följ

Publicerad: Dagens Nyheter, 2016-09-26

<https://www.dn.se/kultur-noje/konstrecensioner/insomnia-pa-bonniers-konsthall-stockholm/>